

De laatste vier dagen

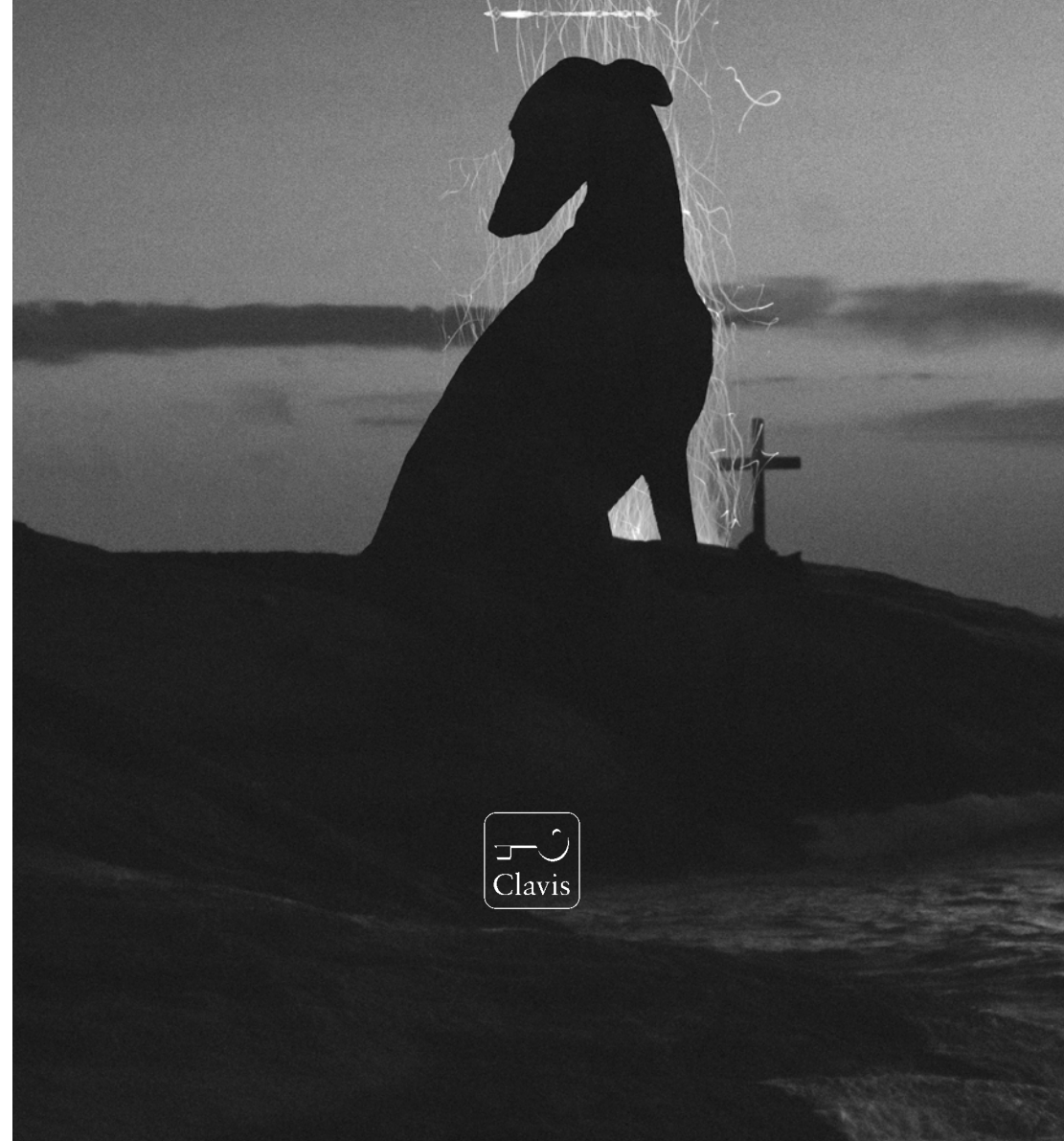
Ander werk van Gemma Geurts bij Clavis

Sophie en de drakentranen

(10+, genomineerd voor de Hotze de Roosprijs 2020)

Gemma Geurts

De laatste vier dagen

Clavis

Nog vier dagen te gaan: op reis voor de koning

Voor mijn lief Miro Lucassen

Hoe ik ook waakte, het liep mis vanaf het moment dat onze koning mijn baas uitleende aan een andere koning. Kom bij me liggen, Isabella, en blijf met je poten uit de buurt van mijn flank, want de wond doet gruwelijk pijn. Geen hond kan op tegen een blank zwaard; Frans of heilig, het maakt geen verschil.

Zondag wacht Djibriël zijn eindoordeel. Als hij het door een wonder overleeft en ik niet, moet jij mijn taak overnemen, hem beter beschermen dan ik deed. Daarom vertel ik je over het leven van de stoutmoedige Djibriël d'Al Karaouine. Vandaag is het donderdag, ik heb een kleine vier dagen voor het hele verhaal. Hou je blaf voor je dochterlief en luister.

Het was het begin van *mars*, de regenmaand van het nieuwe jaar 1222. In die dagen woonden we in Hispania in de stad Salamanca. We, dat waren Djibriël, zijn moeder Fatima en ik.

Mijn baas zat naast zijn moeders ziekbed, ik lag onder zijn stoel te doezelen met mijn neus op een kluijf. Djibriël scherpte de punt van een ganzenveer, kraste aantekeningen in zijn notitieboek. Daarin noteerde hij zijn ideeën over gelijke rechten voor koningen en onderdanen. Achterin hield hij een overzicht bij van successen met zijn heilkundige recepten.

Zijn moeder sprak al dagen niet meer. Ze sliep of staarde naar de hemel boven het bed. Haar levenslust was tegelijk met haar zoete jasmijngeur verdampt, ze verspreidde een bedompte lucht die me in een staat van voortdurende paraatheid hield. Vermoeiend voor

Gemma Geurts
De laatste vier dagen
© 2021 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Alkmaar – New York
Omslagontwerp: Studio Clavis
Trefw.: onverdraagzaamheid, liefde, vrijheid van denken
NUR 285
ISBN 978 90 448 4062 9
D/2021/4124/046
Alle rechten voorbehouden

www.clavisbooks.com
www.gemmageurts.nl

een hond, vooral voor een Sloughi als ik. Ik was blij dat Sofia, het dienstmaagdje, elke ochtend rozenwater toevoegde aan de vetlampjes rond Fatima's ziekbed.

Sloughi-honden hebben een fijne neus, een scherp oog en een gevoelig oor. De geur die van de menselijke huid afslaat, vertelt me over verwarring, hoop en verdriet. Zenuwtrekjes in gezichten wijzen op onzekerheid en wantrouwen. De hartenklop van de mens? Ik hoor hoe het hart roffelt van blijdschap of angst, net zo goed als de menselijke voetstap mij diens vreugde of boosheid verraad. De boze, verwarde of onzekere mens is het gevaarlijkst, die maakt me waaks. Altijd sta ik klaar om een hap uit een dijbeen, bil of bovenarm te scheuren. Onbevreesd behoeden wij Sloughi's onze bazen voor onheil.

Djibriël gooide zijn notitieboek op het voeteneind van het bed en draaide de zandloper voor de zoveelste keer om. Hij duwde de schapenvachten stevig aan rondom zijn moeders stille lichaam terwijl hij haar gezicht afspeurde op tekenen van levendigheid.

Sofia stapte de slaapkamer binnen. In de keukenluchtjes om haar heen rook ik opwinding en een zweem van paard.

Ze kuchte.

Djibriël schrok op uit zijn gepeins. 'Sofia,' zei hij. 'Je ziet eruit alsof je zojuist de liefde van je leven tegen het lijf gelopen bent.'

Het meisje bloosde. 'Heer, een koerier voor u. Van de koning. Van koning Alfonso.'

Haar blos verdiepte zich. Ze stapte opzij en liet een bezwete ruit door. De man reikte mijn baas een perkamentrol aan. Bij het zien van Djibriëls vreemde gezicht stakte zijn gebaar. De lomperik. Wie

mijn baas voor het eerst ziet zonder hoed of muts, schrikt. Moren zijn zeldzaam in noordelijk Hispania, zwarte albino's een rariteit. Hun doodse bleekheid lokt regelmatig geweld uit. Daarom wekte de aarzeling van de koerier mijn bescherminstinct. Grommend kwam ik overeind en toonde de man mijn godsgruwelijk scherpe tanden.

'Af, Lupo,' zei Djibriël. 'Goed volk.'

Braaf als ik ben, ging ik weer liggen.

Onder het lezen van het koninklijke bericht vlamde blijdschap op in het gezicht van mijn baas. De onderste regel las hij hardop voor. 'Uw aanwezigheid aan het koninklijk hof in León is dringend gewenst.'

Er voer een schok door zijn lichaam. Het vorstelijk schrijven gleed op de grond. Djibriël legde een hand op zijn moeders arm. Zijn huid, wit als uitgekookt bot, stak schril af tegen die van haar, donker als verkoold hout.

Hij had van alles geprobeerd om zijn moeder te genezen. Warme dranken getrokken van kruiden die hij plukte bij het licht van de eerste zonnestralen en een dieet van aan gort gekookte groenten en vlees. Elke middag stond hij met een dampende schaal bij haar bed.

'Moeder,' zei hij dan, 'voor dit gerecht liet ik mij inspireren door de leer van Galenus. Het zal u goeddoen.'

Ze reageerde nooit. Ze leek volledig van de wereld, ook al was haar bord elke ochtend leeg en haar nachtspiegel vol. Hij zag erop toe dat de kan met putwater naast haar bed regelmatig ververst werd, dat het haardvuur hoog brandde. Dag in, dag uit zat hij aan haar ziekbed. Naarmate de tijd verstreek, overmande verdriet hem, verliet zijn zelfvertrouwen hem. Zijn nootachtige lichaamsgeur ver-

flauwde, de zure stank van verschaald bier kreeg de overhand. Zijn lijf beschermde ik met mijn blaf en mijn tanden, om zijn verdriet kon ik alleen zacht janken. Voorzichtig legde ik een voorpoot op zijn knie.

Sinds onze vlucht uit Fez, vijf jaar geleden, waren wij een onafscheidelijke, driekoppige roedel. Wekenlang duurde de reis, deinend op kamelen naar Tanger, zeilend op een schip richting Gibraltar. Daarna reisden we in galop per koets dwars door het kalifaat van Al-Andalus. Want de Moren, Djibriëls landgenoten, maken daar de dienst uit. Salamanca was onze eindbestemming. Daar liep Djibriël minder gevaar om zijn uiterlijk. De stad verwelkomde hem als student aan haar nieuwe universiteit, waar hij de aandacht trok van zijn leermeesters vanwege zijn tegendraadse ideeën. Bewondering en ergernis waren zijn deel. Dat verbaasde hem.

‘We putten uit dezelfde oude bronnen van wetenschap,’ sputterde hij en stampvoette in verweer tegen de kilte in de kathedraal. ‘Alleen doordat het Arabisch mijn moedertaal is, kan ik de oorspronkelijke teksten raadplegen. Ik doorgrond het achterliggende gedachtegoed gemakkelijker dan jullie.’

‘Djibriël,’ zeiden de geleerden terwijl ze hun van de kou blauw aangeloopen handen onder hun oksels staken. ‘Gezaghebbende vertalers hebben onze boeken samengesteld.’

‘Dat neemt niet weg,’ zei Djibriël, ‘dat er subtiele fouten in vertalingen sluipen. Eeuwenlang zijn deze teksten doorgegeven van land naar land, van vertaler naar vertaler. Bij elke tussenstap kiest een vertaler naar eigen smaak zijn woorden. Hoe vertaal je het Arabische woord *razzia*? Als “invasie”? Als “bestorming”? Of als “mi-

litaire expeditie”? Elk van deze woorden beïnvloedt de betekenis van een tekst, waardoor die wezenlijk verandert. *Maalik* betekent “heerser”, *malik* betekent “koning” of “baas”. Dat is nogal een verschil. Wanneer een vertaler onvoldoende rekening houdt met dat soort nuanceverschillen, groeit er voor je het weet nonsens uit diens ganzenveer. Die broddellappen ziet u voor de waarheid aan.’

Zijn leermeesters en vrienden lachten wrang wanneer hij zo sprak. ‘Jij hebt gemakkelijk praten, Djibriël.’

Dan haalde hij zijn schouders op. ‘Je komt nergens als je je bronnen niet kunt vertrouwen.’

‘Misschien moet u onze hele bibliotheek uitvlooiën op vertaalfouten,’ plaagden ze.

Djibriël tikte met de punt van zijn met gouddraad geborduurde muil tegen de perkamentrol. Hij streelde zijn moeders hand. ‘Moederlief, zei hij. ‘Ontwaak. Laten we samen dit nieuwe avontuur aangaan.’

Ze reageerde niet. Djibriëls lijflucht verzuurde zo erg dat die me aan het niezen bracht.

Daags voor Fatima ziek werd, was Djibriël afgestudeerd. Tijdens de diplomaplechtigheid stond zijn moeder naast hem om de felicitaties in ontvangst te nemen. Fier als de alfateef van een roedel honden luisterde ze naar het hoofd van de universiteit, die vertelde dat koning Alfonso interesse toonde in Djibriël.

‘Wie weet,’ zei het hoofd, ‘wil hij gebruikmaken van je diensten.’ Djibriël glunderde.

Zijn moeders adem stakte. ‘Djibriël ...’ zei ze. Ze legde een hand op zijn arm. ‘*Habibi*, we hebben een afspraak.’ En: ‘Fez is weer veilig.’

Hij sloeg geen acht op wat ze zei. Het waren haar laatste woor-

den voor ze haar bed opzocht en er niet meer uit kwam. In de roes van de feestelijkheden had mijn baas niet in de gaten hoe zijn moeder stilviel, hoe haar de lust tot eten verging, hoe ze haar wil om te leven verloor.

Djibriël raapte de perkamentrol op. Hij knikte naar de koerier. 'Ik zal zo snel mogelijk afreizen naar León.'

Coma quicòm, het is wat het is, zeggen ze hier. Onze kleine roedel zou uit elkaar vallen.

Het kostte Djibriël weinig tijd om zijn kostbaarste bezittingen in te pakken. Hij huurde een ziekenverzorgster in, die hij aanwijzingen gaf voor de verpleging van zijn moeder, liet een nieuw notitieboek op maat snijden, zocht op de markt een reismand uit voor zijn postduiven. Daar betrapte ik een dief met zijn hand in Djibriëls buidel. Ik boorde mijn tanden in de onderarm van de schobbejak. Pas na wat fikse klappen van mijn baas liet ik los. Djibriël gaf de zakkenroller een trap tegen zijn kont na en dat was dat.

In de namiddag togen we naar zijn stamkroeg om afscheid te nemen van zijn studievrienden. Zoals altijd vrolijkten troubadours de avond op. Tussen het meezingen, het drinken en proosten door fantaseerden de vrienden over de opdracht die Djibriël te wachten stond.

'Koning Alfonso is een gelovig man,' zei Fernandez. Hij veegde zijn baret in de plooi.

Fernandez hield van kleurige weefsels. Hij droeg zijn bonte baret met veel zwier. Vrouwen keken verwachtingsvol om naar hem. Djibriëls baret is griauw. Om zich te beschermen tegen de zon vouwt hij hem zo veel mogelijk om zijn nek en gezicht. Elke zonnestraal,

hoe teer ook, leidt tot brandwonden die uitgroeien tot ontstekingen en littekens achterlaten. Zijn huid wemelt ervan. Vrouwen kijken weg van hem.

'Ondanks Alfonso's gelovigheid,' zei Fernandez, 'heeft hij het soms aan de stok met de paus. Misschien moet je tussen hen gaan bemiddelen.'

Djibriël dronk van zijn wijn. Hij staaarde door de openstaande herbergdeur naar buiten. 'Nee,' zei hij. 'Dan moet ik me in de kerkelijke leer verdiepen. Je weet best dat dat deel van de filosofie me koud laat.' Hij haalde zijn schouders op. 'Alleen het denken in tegenstellingen volgens de redeneerkunst spreekt me aan.'

Zijn vrienden gniffelden.

Fernandez schudde zijn hoofd. 'Jaja, Djibriël.' Hij porde zijn vriend in zijn dij.

Djibriël grijnsde. 'Lachen jullie maar. Wat doet het met ons dat al het onderricht van onze leermeesters in dienst staat van hun godgeleerdheid? Dat geloof hun eten en drinken is?'

Zijn vrienden wierpen elkaar ongemakkelijke blikken toe. Djibriël zag het niet. Hij wees met een hoofdknik naar buiten. Een paar schoffies sleepten een koets met een gebroken vooras de binnenhof van de herberg op. Het was eenzelfde soort voertuig als koning Alfonso gestuurd had voor onze reis naar León. De koetsier deelde wat duiden uit. Met dichtgeknepen knuisten stoven zijn hulpjes weg in de gloed van de laatste zonnestrallen.

'Nee,' zei Djibriël. 'Alfonso heeft burgers toegelaten in de *Cortes*, zijn hofraad. Dat is een interessante rechtsontwikkeling waar ik graag een bijdrage aan lever.'

'Vergis je niet,' zei Fernandez. 'De paus laat niet met zich sullen,

hij is het hoofd van de rooms-katholieke kerk. Hij is de plaatsvervanger van Jezus Christus hier op aarde.’

‘Een geloof als koninkrijk,’ Djibriël verborg zijn grijns in een slok wijn. ‘Hoe machtig kan een koning zonder land zijn?’

‘Lach niet, jij stomkop,’ Fernandez sloeg Djibriël met zijn baret op de arm. ‘Alfonso trouwde met zijn nichtje Theresia van Portugal. Omdat de kerk trouwen binnen families verbiedt, liet de paus het huwelijk ontbinden. Iedereen was bang: zou de koning de pauselijke inmenging in zijn politieke strategie accepteren?’

‘Politieke strategie?’ Djibriël zette zijn beker zo hard neer dat een scheut wijn over de rand sloeg. ‘Laat me niet lachen.’

‘Ooit erft Theresia Portugal,’ zei Fernandez.

‘Ach, wat dom van me,’ zei Djibriël. ‘Ik drink op jullie strategische koning.’

‘Net zo goed jouw koning, Djibriël,’ zei Sancho, een jongeman met gitzwart haar.

Sancho vergezelde ons vaak als we ’s avonds door de steile kronkelstegen van Salamanca zwierven. Djibriël noemde die uitstapjes een noodzakelijk tegenwicht tegen het bestuderen van krakende boeken en verkrumende perkamentrollen. De zwerftochten vond ik net zo spannend als vroeger onze heimelijke bezoeken aan de karavanen die Fez aandeden.

Ik was toen nog een welpje. Rond de kampvuren van de handelaren luisterden we naar de verhalen over verre landen, besnuffelden we de nieuwigheden die ze te koop aanboden, vergaapten we ons aan de kunsten van de slangenbezweerder en de dansende derwisj. Djibriël snoepte mee van de groene blaadjes die de handelaren met elkaar deelden. Door de roes van het kauwen op de blaadjes liepen

hun kampvuurverhalen steeds meer vertraging op. Pas bij het ochtendgloren slopen we terug naar onze vertrekken op de campus van de Karaouine-universiteit.

‘En?’ vroeg Djibriël. Zijn blik gleed over zijn vrienden. ‘Wat deed jullie koning? Pardon, onze koning? Scheidde hij?’

Sancho boog als in onderwerping. ‘Alfonso scheidde. Daarna trouwde hij met Berenguela van Castile ... Nu komt het, Djibriël ...’

Zijn vrienden lachten. ‘Weer een nichtje!’ Hun gejoel overstemde het hekeldicht van de troubadour.

Sancho schreeuwde boven het lawaai uit. ‘Vijf kinderen later ontbond de paus ook dat huwelijk.’

Djibriël haalde zijn schouders op. ‘Van bloedschennis komen mismaakte kinderen. Ik vind het een goede daad van die paus.’

De vrienden brulden, loeiden en balkten. Fernandez wreef Djibriëls vale kroeskrullen door de war.

Djibriël duwde de hand weg. ‘Ik geef toe, het bewijst de macht van de paus. Wonderlijk hoe een koning, een heerser over een groot land, zich de wet laat voorschrijven door iemand die de baas speelt over een niet-bestaand rijk.’

Fernandez legde zijn arm op Djibriëls schouders. ‘Die tweede echtscheiding is alweer lang geleden. Misschien heeft Alfonso zijn oog weer op een aantrekkelijk familielid laten vallen.’

‘Leve onze koning!’ juichten de vrienden. ‘Leve de man der mannen!’

Ze dronken hun bekers leeg en luisterden naar de troubadour, die een loflied zong op een succesvolle veldslag van Alfonso tegen de Moren.

Het applaus stierf weg en Djibriël stak een vinger op. Met een guitig gezicht keek hij de kring rond. ‘Zal ik een wet opstellen die het pausen verbiedt huwelijken van koning Alfonso te ontbinden?’

Zijn vrienden sisten.

Fernandez duwde een vuist tegen Djibriëls neus. ‘Jongen,’ zei hij, ‘spot niet met de paus. Het kan je zuur opbreken.’

Djibriël veegde de vuist weg. ‘Jullie lachen om Alfonso, maar als ik een keer een grapje maak, doen jullie moeilijk.’

Fernandez versomberde zo erg dat ik met een stijve staart over-eind kwam. Met een waarschuwend grom liep ik op hem af.

‘Het kan even duren voor de paus zijn zin krijgt,’ zei Fernandez. Hij verkreukelde zijn baret. ‘Uiteindelijk weet hij zijn wil op te leggen.’

Djibriël haalde zijn schouders op. ‘Waar ik vandaan kom, kende niemand de paus.’

‘Uiteindelijk buigt iedereen,’ zei Sancho. ‘Altijd.’

Fernandez tikte met een vinger op Djibriëls borst. ‘Jij zult net zo goed buigen.’

Mijn baas leunde achterover om de beschuldigende vinger te ontwijken. ‘Dat lijkt me onwaarschijnlijk.’ Hij glimlachte.

Fernandez bonkte met een vuist op tafel. ‘De pauselijke inquisitie vervolgt iedereen die afwijkt van het roomse geloof.’

Djibriël schudde zijn hoofd. ‘De reizende rechtbank ... Een land-loze heerser zwaait de scepter over wat mensen denken, legt hun met geweld zijn eigen gedachtegoed op. Hoe kan dat?’

‘Uiteindelijk zwicht iedereen, Djibriël. Tenminste, iedereen die het na kan vertellen.’

Na alle herrie aan onze tafel deed de plotselinge stilte de gasten aan de omringende tafels opkijken.

Sancho schraapte zijn keel. ‘Wie er een afwijkende mening op nahoudt, riskeert de brandstapel.’

Djibriël sloeg met zijn knokkels op tafel. ‘Het recht gaat over bezit en gedrag, over wat mensen hebben en doen. Je bemoeien met wat iemand denkt, is van een totaal andere orde.’ Hij bracht zijn knokkels naar zijn mond, beet erop. ‘Kun je dat afdwingen? Wat mensen denken?’ Hij schudde zijn hoofd, weer sloeg hij met zijn knokkels op tafel. ‘Het mag niet mogen!’ Hij dronk zijn beker leeg en boerde met open mond.

Zijn vrienden zwegen, schudden hun hoofden, keken weg van hem, wierpen elkaar onzekere blikken toe.

Sancho wenkte de waard. ‘Wijn! Meer wijn!’

De spanning ebde weg. Het maakte me *zhirr*. Ik kefte uitgelaten.

Djibriël dronk van zijn wijn. ‘Laat mij alsjeblieft wetten ontwerpen,’ zei hij. ‘Dan ben ik op mijn best.’ Hij zakte onderuit.

Fernandez knikte. ‘Absoluut, je ideeën over een eerlijker straf-systeem kunnen de rechtspraak vernieuwen.’

Zijn vrienden loeiden als een kudde tochtige koeien. Het deed pijn aan mijn oren.

‘Djibriël,’ zei Sancho, ‘je gaat de wereld verbeteren met je wetten.’

‘Ik hoop het,’ zei Djibriël. ‘Zolang ik niet eindig zoals mijn vader. Het mag ...’

‘... niet mogen!’ riepen zijn vrienden in koor.

Djibriël zette grote ogen op. ‘Die verdiende ik,’ zei hij. Hij hief twee bekertjes wijn hoog boven zijn hoofd. ‘Ik drink op jullie, mijn dwaze vrienden.’

Met veel kabaal dronken ze elkaar toe, Sancho omhelsde mijn baas.